

Na anděly jsem měl ještě dost času

■ Obrázky z obyčejného života rabína Chaima Kleina

Budoucího rabína jsme opustili ve chvíli, kdy odešel z rodné vesnice. Rodiče rozhodli, že bude rok studovat v Apše u Rabi Šimcheho. Tam zůstal rok, až do bar-micva, konfirmace.

„Krátký čas po bar-micva můj táta, nechtěje rozhodovat sám o tak důležitém problému, u kterého rabinské škole (ješiva) se má učit budoucí rabín, svolal rodinnou poradu, na které největší slovo měl dědeček. Rozhodl, kam jedu do Slatiny. Maminka, která věděla o mých trampotách krejčovskýmtovaryšá a hromadou dcer pana Elimelecha „miliónáře“, plán podpořila a bylo rozhodnuto.

O průběhu mé slatinské ješiva nebudu vyprávět, stačí poznamenat, že tam byla moje sestra, která se tam provdala za „boháče“ z městečka. Byl jsem tam jako Jan, a na když Žid ztuctu, začne jáncti. Táta to upozorvovul, uđelal konec idyle a tak jsem se tam uđil jen pól roku a ođjel do Michalovců do ješivy rabína Samuela Rubina. Byl znám tím, že žil víc v oblacích než na zemi. Když jsem se podívali na jeho zakalené oči a hořící tváře, hned jsem poznal, že se právě prochází v nebeských výšinách. Jeho rty stále něco šeptaly. Kdo by si troufal myslet něco jiného, než že mluví tu s andělem Mi-

chaelem a to Gabrieleem... Pochybovat se mohlo jen o tom, zda sem tam si promluví ještě páнем Bohem. Zejsem se stál jeho horoucím obdivovatelem a jeho chování ovlivnilo moji duši, se dalo zjistit z mých dlouhých kudrnatých peot, dlouhého kaftanu a širokého obinadla, které jsem se zbožnou ovedzaností nosil při modlitbách. Byl jsem přesvědčen, že není dalek, kdy jak také jako rabín budu mít čest když už ne mluvit, tak alespoň na zlomek větriny zhlédnout jednoho z andělů – serafína. Modlil jsem se a učil s velkou vervou a ovedzaností, nejednou se mi horké slzy řinuly po tvářích při modlitbě osmnácti žehnání.

To nezůstalo bez povšimnutí u rabína a on mě také (přestože jsem byl jeden z nejmladších) jmenoval prvním sekretářem - gabi rišon - ješivy a pociťoval jsem, jaký doopravdy rozětlo rituální úkony, pomáhat při rozětlování kapenského žákům, korigovat jeho nábožensko literární knižky, které psal snad každé čtvrtletí. Můj otec ale měl přes hluboké náboženské

presvědčení zdravý rozum a rozhodl, že na to, abych se stal rabímem, který mluví s anděly, mám ještě dost času. Nejdřív jsem se musel dobře učit a došahnout hatarat horaa - maturitního vysvědčení. A začal hledat novou ješiva. Jelikož dědeček byl věrným stoupencem oblíbeného rabína v Rumunsku, padl los na slavnou ješiva tohoto rabína.

Jak se dostat bez pasu přes hranice z Československa do Rumunska? Hranice jsou jen pro topuce a nezabohy, u chasidů neexistují. Je třeba mít jen viru v rabína. Zaslouhou zbožnosti a pomoci Boží se vše odbyvá taktok: především se odříkává značná porce žalmů, ke konci se musí říci verše, které začínají písmeny „vajavor“, což značí „a přeseň“. Potom se můžete poúit na cestu. Během cesty nesmíte zapomenout si stále v duchu předstávat rabínovout tvář. Když přijedete na hranice, pokátke ty zelené anděly zkrátka a oni vás ošetří, vyberete z kaftanové kapsy desetikorunu, a jestli ještě štěkají, tak se vyhrábne dvacetikoruna - a hranice již není hranicí, je to jen malá vodička, která sahá jen po kolena, kterou musíte přejít a namáčct nohy, které je stejné nutno trochu omývat.

Vstoupili jsme do rabínovy předšíně. Byla to velká místnost s dlouhými stoly a širokými lavicemi, na kterých byly dva minjeny (asi dvacet) židů různých stář, mezi kterými bylo možno rozeznat známé, na všech rabinských dvorech nepostradatelné lenochy. Všichni měli před sebou rozevřenou knižku, ale neby se učili, nýbrž jen ze zvyku. Rozprávěli, kouřili, podfimovali. U dveří stál žid se zářící odušenou tvář v hedvábím kaftanu a se širokým bílým plnovousem, o kterém já se mylně domníval, že je to rabín. Srdce mi začalo bušit, když táta mě k němu přivedl blíž, ale z rozmluvy jsem se dozvěděl, že to není rabín, jen jeden z rabinských sekretářů, jehož úkolem jest žit v chod rabínovoi, a že vstup k samotnému rabínu není lehká věc. On to musí nejdřív nahlásit druhému sekretáři a ten zjistí, kdy bude moci vstoupit k rabínovi.“

(pokračování přístě)

Připravil David Herd
Je právě Váš životní příběh ještě zajímavější, než ten, který jste právě dočetli? Napíste nám osobně! Vaše vyprávění rádi zveřejníme. Pište nad adresou autorky této rubriky: Květa Tošnerová, týdeník Svobodný hlas, Poštovní schránka 124, 440 01 Loury.

Ročovská idyla na přelomu 19. a 20. století na pohlednici Adolfa Frice.

Nad novými dějinami Ročova

■ Kéž by měla každá obec našeho regionu svého Mareše
Na začátku roku vydal za přispění několika sponzorů Obecní úřad v Ročově knižku Karla Mareše Ročov, obce na Podlesí. Jedná se o práci, postihující dějiny tohoto původně městečka po celou jeho dlouhou, šest a půl století trvající existenci.

Dějiny měst a obcí se dnes už nepiší tak, že vyprávění plyne postupně a kopíruje lineární časovou přímkou. Přehlednější a obsáhlejší je způsob, při němž se autor věnuje jednotlivým aspektům historie a snaží se zachytit jejich vývoj a proměny. Karel Mareš, jako poučený a erudovaný historik, samozřejmě zvolil tento způsob. Rozčlenil si práci do jedenácti kapitol. Provádí nás labyrintem hypotéz o založení městečka a jeho původním názvu, dozvíme se o počtu obyvatel od poloviny 17. století, kdy se už nepochybujeme na tak tenké ledě jako v dřívějších obdobích, zjistíme, že v baroku Ročovští dávali svým dětem nejčastěji jméno Anna a Jan. Zevrubně se Mareš věnuje i stavbě a sídelnímu vývoji obou částí, který dlouho probíhal autonomně. Příkopnická je kapitola o historii farnosti a zvlášť, kde se pojednává o konventním pivovaru a cihelně, o mlýnu a hospodách.

Místní budou asi nejdříve listovat v první příloze, která obsahuje seznamy majitelů jednotlivých usedlostí od 16. století po dnešek. Tak například historie domu čp. 10, který nejmenš od roku 1770 až do roku 1932 patřil rodině Gebauských, vypovídá hodně o síle selské tradice. V dalších dvou přílohách shrnul autor všechny známé místní názvy a publikoval závět největšího známého ročovského rycharě Matouše Šarhana z roku 1611. Mohlo by se zdát, že trochu zkrátka vyšly nejnovější dějiny a historie kláštera. Pište však vědy neblahých akčních výborů národní fronty z roku 1948 či o násilné kolektivizaci, když často jejich přími potomci či dokonce aktéři žijí vedle vás! Druhou přílohu by mohli využít jen ten, kdo neví, že v roce 1998 Karel Mareš vydal samostatnou publikaci o historii konventu - a dva roky před tím také o místní škole, slyší se do dat.

Knihu sličně vybalilo ústecké nakladatelství Albis International, jehož spolupráce s našim regionem se pomalu stává tradicí. Atraktivnost knižky je dána nejen barevnou obálkou s reprodukcí iluminace z ročovského graduálu, ale i barevnou přílohou a množstvím černobílých fotografií v textu. Kéž by měla každá obec našeho regionu svého Mareše, musíme si povzdychnout od roku 1770 až do roku 1932 patřil rodině

Böhumiř Roedl

Antonín Frič a lidé kolem něj - 3.

■ Také lékaři sbírali zkameněliny

Výmluvným, ale nikoli jediným důkazem tohoto tvrzení jsou Fričovky s dvěma později slavnými cestovateli, MDr. F. Czurdou a MDr. E. Holubem (uvedená zkratka lékařského titulu není omylem, tak skutečně v 19. století vypadala).

PhMg. et MDr. František Czurda (1844 - 1886) byl synem lékařníka PhMg. Františka Czurdy (čt' kurdy) z Pisku, který od roku 1850 směl v Postoloprtech provozovat své povolání; o několik let později si ve městě postavil vlastní dům čp. 172 s lékárnou, v níž provozoval praxi až do své smrti roku 1882. U mladého Františka se brzy projevil přírodovědecké zájmy, což jej během studií vedlo k vytváření vlastních sbírek nejrůznějších přírodnin, které shromažďoval v otcovském domě v Postoloprtech. Patřily k nim také zkameněliny, jichž bylo mnoho v lomech okolo města nalež mnoho. Antonín Frič tuto sbírku fosilií viděl patrně v době, kdy Czurda dokončil dvoudákladná (dvánáctletá) univerzitní studia a kdy o promoci nastoupil dvoutoťovou praxi ve Vidni. Z Fričovských zmínek v publikaci o vstřevách bělohorských a mláček z roku 1879 vyplývá, že k jejich setkání muselo dojít ještě před Czurdovým odchodem do Indonésie, kde roku 1876 nastoupil jako zdravotník důstojník a lodní lékař holandské koloniální armády. Odjezdem do Asie začal nová etapa Czurdova života, vyznačující se velkým zájmem o etnografii. Po otcově smrti se krátce vrátil domů, aby urovnal pozůstalost, pořídil první katalog etnografických sbírek, prodal dům s lékárnou a ođjel zpět do Indonésie. Příčinou jeho smrti na Jávě v prosinci 1886 byl údajně jaterní cholest. Czurdovy sbírky byly rozloženy mezi Národní a Náprstkovo muzeum v Praze, část získalo také Hofmusem ve Vidni. Mimo četné etnografické, numismatické a zoologické objekty obsahovala pozůstalost kolekcii 1.500 fosilií z křídla a třetihor Poohří (Zatecka, Postoloprty) a asi 370 kusů nerostů z různých míst. Zjistit, kolik z těchto předmětů zůstalo v Czechách, by vyžadovalo pracné pátrání, neboť například ve zmíněných příručkách knihách paleontologického oddělení Národního muzea žádné oficiální údaje o získání Czurdových fosilií nelze identifikovat.

MDr. Emil Holub (1847 - 1902) byl a je mnohem známější osobností než PhMg. et MDr. František Czurda (1844 - 1886) byl synem lékařníka PhMg. Františka Czurdy (čt' kurdy) z Pisku, který od roku 1850 směl v Postoloprtech provozovat své povolání; o několik let později si ve městě postavil vlastní dům čp. 172 s lékárnou, v níž provozoval praxi až do své smrti roku 1882. U mladého Františka se brzy projevil přírodovědecké zájmy, což jej během studií vedlo k vytváření vlastních sbírek nejrůznějších přírodnin, které shromažďoval v otcovském domě v Postoloprtech. Patřily k nim také zkameněliny, jichž bylo mnoho v lomech okolo města nalež mnoho. Antonín Frič tuto sbírku fosilií viděl patrně v době, kdy Czurda dokončil dvoudákladná (dvánáctletá) univerzitní studia a kdy o promoci nastoupil dvoutoťovou praxi ve Vidni. Z Fričovských zmínek v publikaci o vstřevách bělohorských a mláček z roku 1879 vyplývá, že k jejich setkání muselo dojít ještě před Czurdovým odchodem do Indonésie, kde roku 1876 nastoupil jako zdravotník důstojník a lodní lékař holandské koloniální armády. Odjezdem do Asie začal nová etapa Czurdova života, vyznačující se velkým zájmem o etnografii. Po otcově smrti se krátce vrátil domů, aby urovnal pozůstalost, pořídil první katalog etnografických sbírek, prodal dům s lékárnou a ođjel zpět do Indonésie. Příčinou jeho smrti na Jávě v prosinci 1886 byl údajně jaterní cholest. Czurdovy sbírky byly rozloženy mezi Národní a Náprstkovo muzeum v Praze, část získalo také Hofmusem ve Vidni. Mimo četné etnografické, numismatické a zoologické objekty obsahovala pozůstalost kolekcii 1.500 fosilií z křídla a třetihor Poohří (Zatecka, Postoloprty) a asi 370 kusů nerostů z různých míst. Zjistit, kolik z těchto předmětů zůstalo v Czechách, by vyžadovalo pracné pátrání, neboť například ve zmíněných příručkách knihách paleontologického oddělení Národního muzea žádné oficiální údaje o získání Czurdových fosilií nelze identifikovat.

MDr. Emil Holub (1847 - 1902) byl a je mnohem známější osobností než

Antonín Frič v době, kdy začínal svoji vědeckou kariéru.

(pokračování přístě) Antonín Hluštík

Starý koncentračník říkal, co si myslel

■ Jaký byl a jak žil lounský rodák Václav Běhounek

Stě narozeminy byl vloni v září oslavil lounský rodák, spisovatel, literární teoretik a kritik Václav Běhounek. Jeho manželka Hana Běhouňková žije v Praze a vyprávuje o životě svého manžela.

■ Běhouňkův 14. duben „Sblížili jsme se na jaře 1942. Potkali jsme se v Strakově knihovně akademie věd. Byla to láska jako trám,“ vzpomíná paní Běhouňková. V té době Václav Běhounek pracoval v ilegalitě, do knihovny za ním docházeli členové odbojové skupiny Věrní zůstaneme. „Dne 12. října 1942 nepřišel a dál jsem o něm nevěděla. Dostal jsem jen několik dopisů z kriminálu,“ vyndává paní Hana z úhledné truhlíčky věcná poselství. Její milý prošel dvacíti německými kriminály a koncentráky, hrozila mu poprava. Po osvobození Bayreuthu inicioval vydávání Zpravodaje bývalých československých politických vězňů bayreutské káznice pod názvem 14. duben. Výtisky má paní Běhouňková pečlivě archivované. Ve zpravodaji jsou různé úkázky vězeňské literatury: spousta článků vlastněckých a po prožitém utrpení nemastných protiněmeckých, také verše. Zajímavý je například článek A. Kubise „Josef Čapek v Buchenwaldě“, v němž spoulevně vzpomíná na malíře a spisovatele, jak jej pamatují z koncentračního tábora.

■ Uniformy na strozech Jakmile se dostal Václav Běhounek zpět do vlasti, stal se odpovědným redaktorem občasníku národního výbo-

pu Chebu „Chebsko“, v němž informoval o situaci v městě. Domů se vrátil koncem května 1945. „Měl přes leto spoustu práce. Na dovolenou se dostal v září. Vyprávil mi se do Českého středohoří, navštívil Ústí nad Labem, Trebenice. Václav toužil vystoupit na Mlýsovkou. Vyprávil mi se na ní od října. Všude bylo liduprázdno. Pamatuji si, že v lese na úpatí se objevila paška. Na strozech tam visely esesácké uniformy - jak je vojáci svlékali a odhazovali. Bylo to údesný pohled. Vystoupili jsme až na vrchol a přenovali v hostinici, abychom mohli pozorovat východ Slunce. Hostinský byl Němec. Kdyby nás nenátrk zardmoradlo, niko se to ani nedozvědělo,“ vyprávuje si paní Běhouňková konec války.

■ Objevil Jánského Václav Běhounek byl po léta redaktorem deníku Práce. Běhouňkovi žili kulturou. Nechyběli divadelni na premiérách, nevěchnali jeden koncert Pražského jara. „Manžel byl jedním z duchovních otců Pražského jara. Chodil jsem navšechy koncerty, dirigent Stochovský chodil o berlích. Před koncertem je odložil a dirigoval jako bůh. Pamatuji Rafaela Kubelika, Ancerleho, Neumanna,“ vzpomíná paní Běhouňková bydlili v Praze na Hanspaulce a v bytě vítali významné spiso-

Fotografie Václava Běhouňka. Datovaná do září 1945. Zapůjčeno Lasakovi Haně Běhouňkové.

vatele a další osobnosti kulturního života. K nejlipším přátelům patřil Jarosl Šeifert, „všedlivě celou rodinou. Byl srdečný, chodil k nám. Když se nám narodila dcera, dal manželovo desetlhalí bílého a deset červeného vina...“ Literární kritik Václav Běhounek měl za úkol vyhodnocovat i některé literární soutěže. „Když vyhodnocoval nějakou

celostátní soutěž, dostával kupu rukopisů a já dělala první sít. Za největší úspěch považuji, že se nám podařilo objevit Filipa Jánského, který napsal Nebeské jezdcy,“ vzpomíná paní Běhouňková.

■ Zadek převážil hlavu „Václav byl sociální demokrat na le-vém křídle, v roce 1948 vstoupil do KSČ s ostatními podobně smýšlejícími přáteli, bylo to zideální. K když později viděl, jak se to zvrhlo, též se nesl, například František Halas. Já a KŠČ nebyla a manžel tam byl spíš formálně. Dceru nám na vysokou školu stěně nevali, neboť jsme neměli vyženečné papory,“ vzpomíná paní Běhouňková. Bolševismus Běhounek považoval za spolehlivý kompas jenv bouři třicátých let. Po válce mezi komunisty přilíš oblíben nebyl. Jako „starý koncentračník“ říkal, co si myslí, takže se v jeho spisech objevovala i smělá kritika stalinické byrokracie, „ježž olovený zadek převážil hlavu revoluce.“ Poslední léta byl Běhounek těžce nemocný. Přes podleněné zdraví se po boku manželky dožil čtyřtydňových 78 roků. Na parte si můžeme přecíst: „Svaz českých spisovatelů ztratil v osobnosti Václava Běhouňka věrného člena, dobrého a upřímného člověka. Zanechal rozsáhlé dílo literárně teoretické, publicistické a editorské, dílo hodné naší úcty, které zůstane trvale zapsáno v rozvoji naší socialistické kultury a literatury. Čest jeho památce.“

Připravila Květa Tošnerová

přírodu Louny, žatecka a podbořanska krok za krokem

■ Malí ochránci zimního lesa

Patrně jen lesníci ví, jakými neuvěřitelnými ochránci jehličnatých stromů jsou v zimě někteří drobní pěvci. Rozhodně mezi ně patří náš vůbec nejmenší ptáček králicek obecný dosahující hmotnosti pouhých pět až šest gramů. Při této váze dokáže přežít i nekrutější mrazy a přestože je pro zimu dobře vybaven, je pro něj nejdůležitější dostatek potravy. Protože dny jsou v zimě krátké, zbývají se králíci vyhledávat potravu po celý den. Prohledávají každou větev a kůru, kde sbírají larvy a vajíčka hmyzu, ploštic, mšic, motýlů a pavouků, což lesu samozřejmě prospívá. Na noc pak, aby ztratili cenné energie, se shlukují do houbov na některé husté větvi smruku. Noc tak přečkávají i o něco větší mylnafici známí dlouhým ocáskem, takže se jim mírně říká zamočené šidélko. Jejich noční společenstvo může tvořit až padesát jedinců. Ráno se pak rozletují do lesů i otevřených krajiny, zahrad, sadů i křovin na mezech. Při sběru potravy jsou čili a často je můžeme zastihnout na větvičkách zavěšené hlavou dolů.

Králicek obecný, jeden z našich nejmenších ptáků.

Největší ze zimních ochránců lesa je sýkora úheľnická s hmotností až devět gramů. Vyhledává hlavně jehličnaté lesy, kde v zimě kromě hmyzu a další živočišné potravy, v níž převládají píďalky, vyhledává i olejnata semena jehličnanů. Někdy se přidává i k potulícím se hejkám dalších druhů ptáků, kteří při vyhledávání potravy prolétávají celou kůrou, takže se s úheľnickým možnou setkat i na krmítku. Jistě by se našlo více druhů ptáků, kteří v zimě pomáhají chránit les. Většina z nich však nedosahuje tak miniaturních rozměrů jako tyto malí pomocníci.

Herbert Tichý

■ Smolnice a rúže taláňky

Obec Smolnice na Lounsku byla v 19. století a na začátku 20. století letním sídlem vynikajícího architekta, stavebního rady a konzervátora Antonína Wiehla (26. únava 1846 - 2. listopadu 1910, pochován na pražském Slavně). Jako samostatný architekt se od roku 1873 snažil oživit vesměstavbách tradice domácích památek. Svě sídlo měl v Praze, kde vlastní dům na nároží Václavského náměstí a Vodčkovy ulice. Dnes jen toto dům chráněný a nedávno byl renovován. Wiehl využil na Smolnici státek - jeho manželka pocházela z nedalekého Sulce z rodiny pana Lukáše. V roce 1898 žije Smolnici pod kostelem nedaleko hřbitova postavil vilku u a ní velkou zahradu, o kterou se mu stal jeho zahradník J. Markuci, původem Bulhar. Architekt Wiehl pracoval řadu let na císařském vídeňském dvoře a konal studijní cesty po Německu, Itálii a Francii. Z cest přivážel nebo zasilal

svému zahradníkovi vzácné rostliny, stromy a keře, kterými své odpočinkové sídlo zkrášloval. Mezi nimi i rúže lidové zvané taláňky, které u nás později byly známé jako rúže Máněsovy po slavném malíři Josefu Máněsovi, který si je v Itálii rovněž oblíbil. Architekt Wiehl mimo jiné usloval o vybudování kamenného mostku se schody přes rók, vedoucí z vesničky k jeho zahrade. Smolnicí však zámem nepodpořil. Po smrti architekta Wiehla odeslil jeho zahradník Markuci do Chlumčana a později do Loun.

Dodnes se však na Smolnici a v okolí pěstují rúže taláňky, které si místní lidé z postupnou zhrady přenesli do zahrádek. V době první republiky byly rúže Máněsovy na Lounsku rozšířeny více. Donesl je pěstoval v Smolnici Máněsovky Václav a Rudolf Hefnerovi. Od nich pocházejí všechny ostatní keře ve vesnici a okolí. Taláňky jsou krásné rúže, které kvetou koncem května a začátkem června, o sedm až deset dní dříve než obyčejné šípkové rúže. Botanicky jde o rúži žlutou (Rosa lutea Mill.), která není, spíše zapáchá po štenících, ale má překrásné květy dvoji barvy - na vnější straně šarlatově červené, na vnitřní světlí žluté. Podle zápachu a šarlatové rúže má tato rúže ještě druhé jméno - rúže páchnoucí granátová. Tvoří keře až tři metry vysoké, kvete asi týden, po odkvetení u nás většinou šijky. Rozmnožuje se odkopy. Máněsovy rúže není náročná ani na pěstování ani na půdu. Všude jsem se setkal s touto rúží jako s trním - roste na kamenném povrchu nebo zarostlém koutě zahrady. Kvete často a bohatě. Ojedíně zplaňuje.

Martin Guzzer

Původně pochází z asijského Turecka jižní Evropy.

Josef Houđa

■ Vrátime přírodu dřavcům?

Stanou se orlí mořští a další dravci trvalou součástí fauny podbořanského Doupska? Již celá 90. léta se množilo pozorování orlů mořských v Doupských horách a sám jsem pozoroval jednoho orla v březí 2002 u obce Jesení. V roce 2002 byl v březí až červnu opakovane pozorován orlí mořský v okolí rybníka Velký Rohozec u Podbořanského Rohozce v počtu jedno až dvou kusů. Zde byl pozorován společně například s orlovcem říčním a sokolem stěhovavým a důvodem jejich přítomnosti byl dostatek potravy - uhynulé ryby na rybníčním nád. Vedle těchto již zajímavých druhů je možné například i okolí Nepomysle pozorovat několik let dalšího, dřívivežného a dnes pomalu se šířícího dravce luňáka červeného. Dravec (velikosti mezik pošťolka a kánětem) je nezaměnitelný díky velmi hlubokému klínu, podobnému ocasu vlaštovky. V 90. letech bylo doloženo hnízdění luňáka červeného v bučinách u hájovny Strělnice na Vysoké Čiháně (Hohen Lauer Berg, 748 metrů n.m.) u Podbořanského Rohozce. V bučinách mezi Vysokou Čihánou a vrchem Jedlín (712 metrů n.m.) ještě na území bývalého katastru Podbořanského Rohozce, zahnidli v závěšší luňák hnědý, který nemá tak výrazný ocasní klín. Postupně opouštějí zemědělské krajiny ze strany člověka má za následek návrat k přírodním poměrům v krajině a pomalu se objevují druhy, jež byly v minulosti činnosti člověka eliminovány, především dravci.

Martin Guzzer